

lògiques o apofòniques, versemblança escassa.⁴

·III· CIRTA, ciutat en la costa africana esmentada per Livi, Sal·lusti i els grecs, que l'Itin. Antoni posa a 321 milles romanes de Cartago (ed. Wesseling, pp. 2, 3, 45) (a 200 o 300 k.) que pel text de Plini (XXI, p. 41) (ed. de Vallejo) sembla ser cap a Constantinal. Qui cregui en l'antic parentiu ibero-líbic, certament insegur i no del tot recusable, trobarà aquí un argument favorable a la filiació ibèrica (car *ct-* i *ce-* > *č-* serien conciliables); però el fet que hi ha bastants noms antics en CERT-/CIRT- en països diversos, debilita la força de tota atribució lingüística fins d'aquells tres, on ens hi encoratja la terminació.⁵

·IV· Quant a OSICERDA, almenys la situació invita a relacionar amb els nostres el nom d'aqueixa població antiga. Tanmateix la situació precisa no consta, car només és segur que era a la Tarraconense, en la qual Plini (III, 24) inclou els *Ossigerdenses*, i l'hi inclouen els grecs (Mariner); altres erudits el posaven a l'Est d'Aragó. Muñoz Romero i S. Calvo (en Latasa, *Bibl. Nueva* VI, 29) la posen en el Mas de les Mates no lluny d'Alcanyís però Madoz més al Sud cap a Mosqueruela: tot això ben incert com tot el que es basa només en troballes arqueològiques i indicis medievals. El més positiu és una llegenda en lletres ibèriques que Untermann llegeix *Usekerte* citant-la junt amb *Solduba*, *Celsa*, Jaca i alguna altra, fins a llerda (ponència en *Col. Prerr. Salm.* 1974, n° 29).⁶

En conclusió no sembla possible identificar-ho amb la situació de *Xerta* ni *Xert*, sinó més a l'O. potser no de molt. Lingüísticament, per més que OSICÉ- pot passar a *osé-*, ni això coincideix bé amb *č-* ni la -D- amb la nostra *t*; una *t* ibèrica té valor equívoc, els grecs i romans hi posen -D- tots, i el canvi de -RD- en *rt* o *rt* no és cosa establerta en els arabismes ni gaire probable. Així doncs, OSICERDA no ens pot guiar en la mesura que pugui suggerir una alternança ibèrica D/T o assegurar un compost amb un primer element afegit a l'ètimon del nostre, per ventura una variant del basc *oso* 'enter' o *ośō* 'llop' que hem vist representat en el nom de (Vall d') *Uixó* o algun altre.

Per acabar no deixaré de rompre una llança a favor d'un origen indoeuropeu; si de cas, però, sorotàptic. El que ens hi induiria és la doble terminació -TIS/-TA, desinències que tan sovint van de bracet en les formacions abstractes de totes les llengües indoeuropees. Car una base CERTA donaria *Xerta*, i CERTIS no sols seria el parònim, sinó que es conjuminaria molt bé amb *Xert*, també el -MA de CERTIMA té aire indoeuropeu. Ara bé, hi ha una arrel indoeuropea perfectament establerta KER- (alternant amb SKER-) per a 'tallar' (*IEW* 921, 584), ben representada en una o totes dues variants, des de sànscrit, al grec, el germànic i el cèltic.⁶ Ara bé *Xert* està voltat de

grandiosos cingles per totes bandes; i també a *Xerta* li convé la noció de 'tallar', no sols pel marge damunt l'Ebre, sinó per l'enorme i antic assut de *Xerta* on aigües de l'Ebre salten amb tota amplitud. És clar que encara podria ser una coincidència tan enganyosa com amb l'armeni ant. CERTA (*Top. Hesp.* I, 17).

Essent l'antic CERTIMA tant al centre lusità (la terra de les inscrs. sorotàptiques) i en una part de la Bètica, que Schmoll judica lígur, ja lligaria amb l'indoeuropeu; i el que diu Livi del nom CERTIS que, essent riu, té marges alts tallats, es pot entendre que el nom ve d'unes tribus diferents establertes entre les ibero-tartèssies que l'anomenaren BAETIS.

Tampoc el paisatge toponímic de *Xerta* i *Xert* no ens desvia verament de l'indoeuropeu, V. el que he dit supra de *Tivissa* i *Tivenys*, i la base CASTL- de *Carles* i *Benicarlo* bé pot semblar indoeuropea.

A desgrat d'aqueixa idea tan plausible i ben suggestiva no neguem que la major part dels indicis geogràfics pesen fortament cap a l'ibero-basc d'on vénen també *Ascó*, *Garcia*, i *Tivissa*, *Tivenys* formen un grup amb *Prat-d'Ip* també veí amb la gran família IBI- ibero-basca: *Ibarra*, *IBAIKA*, *IBÓN* amb *Ivars*, *Ivorra* i la doble inicial reapareix en la parella *Tibi/Ibi* del Migjorn on l'origen ibero-basc és indiscutible.

¹ Singular sufix, que a penes es retroba enlloc més que per als habitants de Tremp, on té una justificació en l'anòmala etim. del nom de Tremp. Veg. aquest article. Vaig suggerir allí que en el cas de *Xert*, això s'explicaria, partint d'una forma *Xerto, que és la que podríem esperar com a primitiva segons la fonètica mossàrab. Cert que això no s'explica tan planerament amb el femení *Xerta*, i ja hem vist que als habitants de *Xerta* també els atribueixen aquest gentilici; val a dir que no és segur que alguns dels inf. que va tenir allí En Casac. no confonguessin les dues poblacions (algun com el de Castellserà són de comarca ben llunyana i altres són de les muntanyes dels Ports, entremig de les dues poblacions). No es pot descartar, doncs, que a *Xerta* s'estengués per contagi del de *Xert*. A les muntanyes del terme d'Alcalà de Xivert, vaig anotar un «Corral de *Čertes*» (xxviii, 185.17), que si no m'enganyo ve d'uns pastors que els deien «Els Xertes». Sembla que sigui l'antic gentilici de la gent de *Xerta* (no de la de *Xert*, car llavors no s'explicaria la term^o femenina aplicada a homes). Seria, doncs, l'antic gentilici de *Xerta*, després araconat a favor de l'altre.—² Com que *Bassella* és molt lluny, ha de ser grafia imperfecta per la *Barcelona*, muntanya damunt *Xert* (V. art).—³ Cf. la *Druentia* lígur = *Durance*; i els venètics *Liquentia*, *Libenza*, *Parentium* a Ístria i entremig; *Taliaventum* > *Tagliamento*.—⁴ Aquesta forma es repeteix a